

John Andersson

Kriget i Georgien: Arv efter tsarism, stalinism och imperialism...

Kriget mellan Ryssland och Georgien är ju på nytt en sådan där konflikt som man egentligen avskyr att ta ställning till, eftersom uppdelningen i ”goda” och ”onda” känns så malplacerad här, skriver John Andersson och ger här en bakgrund till konflikten i Kaukasus, en konflikt som sträcker sig långt tillbaka i tiden och inbegriper en rad aktörer med motsatta intressen.

Vi har en självklar buse, Ryssland, med en politisk ledning som är oerhört angelägen om att visa på att det kapitalistiska systemet i landet kommit in i en ny och mera dynamisk fas. Den ryska kapitalismen är inte längre som under ”den andra stora oredan”, alltså vid Sovjetunionens upplösning, en kleptokrati, där medlemmar ur den gamla styrande nomenklaturen, ofta lokala partisekreterare eller företagsledare, helt enkelt stal all offentlig egendom som de kunde komma över, stöldgods som sedan blev grunden för deras nya privata företag.

Den ryska kapitalismen är inte heller som under Jeltsin, dominerad av en svag och apart president, som gjorde Ryssland till ett paradiset för allahanda utländska ekonomiska och politiska charlataner, förklädda till ”rådgivare” eller ”experter”, som svensken Anders Åslund. Inte heller är det som när de stora inhemska oligarkerna, typ Berezovskij, Chodorkovskij eller Gusinskij, dominerade Rysslands ekonomi och politik, personer vilka endast uppvisade någon form av lojalitet gentemot sina egna förmögenheter.

Nu står den ryska kapitalismen stark och på egna ben, men de enskilda kapitalisterna erkänner också den ryska statens överhöghet. Den nya statsapparats makt, status och värdighet har återupprättats. I synnerhet gäller detta för officerskåren. Det verkar som en hel evighet sedan soldaterna i den totalt förfallna sovjetiska krigsmakten överlevde genom att sälja vapen, utrustning, skrot eller etanol som de stulit på förläggningarna...

Klassiskt imperialistiskt argument

Den ryska regeringens officiella förklaring av krigsutbrottet, att man gick in för att ”skydda den egna befolkningen” – många sydoseter har ju ryska pass, eftersom de annars hade varit statslösa – är ju ett klassiskt argument som nästan varje imperialistisk skurk i historien har använt sig av. Ser man sedan på det folk mord som har skett i Tjetjenien och stödet där till den uppblåsta, brutala och förhatliga regimen Kadyrov, eller den rent egoistiska uppbackningen av Serbiens motstånd emot Kosovos självständighet, så framstår ju Dmitrij Medvedevs och Vladimirs Putins krokodiltårar kring ”rätten till nationellt självbestämmande” ju som ännu mera frånstötliga.

Ändå går det absolut inte att göra som de flesta politiska ledare i Väst har gjort, blankt fördöma det ryska militära ingripandet och villkorlöst sluta upp bakom den georgiske presidenten Saakasjvili. I Väst var det väldigt få som valde att uppmärksamma det oerhört viktiga faktum av att det var den georgiska krigsmakten som startade kriget, genom en massiv beskjutning av Sydossetiens huvudstad Tschinvali den 7 augusti och sedan ockupation av staden dagen efter. I själva verket hade spänningen ökat i området under de senaste månaderna och skärmytslingar som resulterade i stupade var ett faktum i Sydossetien sedan slutet av juli.

Vidare är ju rätten till nationellt självbestämmande en legitim princip och inte bara en floskel eller bricka i det realpolitiska spelet. Som det tidigare har framhållits så innebär Kosovos självständighet att detta skulle leda till att fler nationella anspråk skulle komma upp till ytan igen.

Och varför skulle inte Abchaziens och Sydossetiens anspråk vara lika legitima som Kosovos eller Tibets...?

Konflikterna i Georgien och Kaukasus är ingenting modernt och ingenting som uppfunnits av moderna politiska ledare. Tvärtom känns det som att man hamnat i en tidskapsel och åkt 90 år tillbaka i tiden! För vid tiden för första världskriget, den andra ryska revolutionen och upplösningen av det tsaristiska Ryssland uppstod samma frågeställningar och problem som i dag.

Kaukasien

Kaukasus hade allt sedan slutet av 1700-talet långsamt erövrats av Ryssland ifrån det Osmanska riket (dagens Turkiet) och Persien (dagens Iran). Många av folken som kom att tillhöra Ryssland var varken ortodoxa kristna eller slavisktalande. Istället var de muslimer och de talade olika former av turkiska språk eller språk som var besläktade med det persiska farsi.

Folken i Kaukasus styrdes fortfarande ”feodalt”, av allt från kungar till stamhövdingar. I många fall hade de någon form av uppgörelse med den ryske tsaren, så att de hade fått behålla sin värdighet och ett visst självstyre även efter den ryska erövringen. De var ofta representerade vid det ryska hovet och på höga militära poster. Revolutionen 1917 innebar dock att gamla lojaliteter och avtal plötsligt blev värdelösa.

”Nordkaukasiska bergsrepubliken”

Ledarna för de kaukasiska folken, vilka som sagt oftast är muslimer, föreställde sig nu en form av självständighet under turkiskt beskydd. I maj 1918 förklarade ”Nordkaukasiska bergsrepubliken” sig för självständig. Den omfattade delar som numera ingår i den ryska federationen som republiker, som då Tjetjenien, Ingusjetien, Daghestan, Kabardino-Balkarien och Nordossetien-Alania.

Söderut hade i februari 1918 en transkaukasisk federation bildats, men eftersom den misslyckades med att få till stånd ett fredsfördrag med det invaderande Turkiet föll den dock ihop totalt redan den 26 maj, då Georgien bröt sig ut, varefter Armenien och Azerbajdzjan gjorde det samma. Den 28 maj undertecknade den georgiska regeringen ett fördrag, där man ställde landet under Tysklands beskydd. Det innebar bland annat att den georgiska ekonomin sammankopplades med den tyska, att gruvindustrins produktion av bland annat mangan nu stod till den tyska krigsindustrins förfogande, att Tyskland var garanterad tillförseln av olja via pipeline ifrån Baku till Svarta havet, samt att den tyska krigsmakten fritt kunde använda de georgiska hamnarna och järnvägarna. De tyska trupperna var med att ockupera den sydossetiska huvudstaden och man bekämpade även gerillan i Abchazien.

Officiellt gick den georgiska mensjevikregeringen in för frihet och autonomi för de etniska minoriteterna och många utländska socialdemokrater – bland annat deras främste teoretiker, Karl Kautsky – framhöll gärna den ”välmående demokratiska socialistiska arbetar- och bonderepubliken” Georgien som ett föredöme.

Reellt var dock läget det rakt motsatta. Efter det att Tyskland lidit nederlag i världskriget i november 1918 utrymde de tyska trupperna Georgien, varefter Storbritannien övertog rollen som protektor. Britterna visade sig dock vara en klen ersättning och den georgiska regeringen misslyckades med att utveckla handeln med såväl grannländerna som med Väst, varvid den georgiska ekonomin hamnade i botten. Vidare var den mensjevikisk-georgiska nationalitetspolitiken i realiteten uttalat chauvinistisk och den autonomi som minoriteterna tillerkänts var de facto värdelös, trots undertecknade avtal, vilket skapade enorma och blodiga konflikter. Minnena ifrån tiden 1918-21 är synnerligen livaktiga i såväl Abchazien som Sydossetien!

Fabricerat av Stalin

I februari 1921 startades det ett uppror i Georgien, men i själva verket var det fabricerat av Josef Stalin och hans nära medarbetare Grigol "Sergo" Ordzjonikidze, samt den sovjetiske ambassadören i Tbilisi, Sergej Kirov. De två första var själva etniska georgier, vilket gjorde att deras rapporter om "upproret" betraktades som genuina av bland annat Lenin, vilket innebar att det gavs klartecken för en invasion av den 11:e Röda armén.

Något folkligt stöd för invasionen fanns dock inte bland georgierna, ett faktum som kom att påverka läget i Georgien för lång tid framåt. Det var först år 1924 som det sista georgiska upproret slog ned. Det formellt sett styrande georgiska kommunistpartiet hade visserligen stött intåget, men slog genast in på en väldigt försiktig linje när det gällde hanteringen av ekonomin och den politiska oppositionen, samt hävdade aktivt Georgiens rätt till självständighet gentemot Kreml.

Detta kom att visa sig i "den georgiska affären" år 1922, som ledde till att Lenin bröt med Stalin och att han upptecknade sitt "politiska testamente", alltså texter med främst kritik emot den förda nationalitetspolitiken och i synnerhet då den i Georgien.* Lenin blev dock allt mera sjuk och dog i januari 1924, medan spridningen av hans testamente förbjöds ända fram till 1956. Med Lenin borta ur spelet blev den georgiska ledningen allt mera isolerad.

Stalin hade anklagat de georgiska ledarna för "*nationella avvikelser*" och "*slapphet*" gentemot oppositionen. I juli 1921 bevistade han en arbetarförsamling i Tbilisi, där han utvecklade sitt program för hur den lokala nationalismen skulle utplånas. Detta resulterade dock endast i att hans partikamrater uppvisade en fientlig tystnad och att folkmassan buade ut Stalin, en förödmjukelse utan like för hans del. Detta ledde till omfattande utrensningar inom såväl det politiska styret som inom Tjekan, säkerhetspolisen, där personer lojala mot Stalin nu gjorde karriär: den mest ökände av dessa kom ju att bli Lavrenti Beria.

"Den stora terrorn"

De avsatta gamla ledarna för det georgiska kommunistpartiet skickades först på mindre diplomatiska uppdrag, långt ifrån den inrikespolitiska hetluften, men när "Den stora terrorn" satte igång 1936 var de bland de första som drabbades. Bland de som drabbades värst var den tidigare ordförande för Georgiens revolutionära kommitté, Polikarp "Budu" Mdivani, som hade avsatts från sin post i januari 1923. Han och ett antal gamla partimedlemmar anklagades 1937 för att ha grundat ett "trotskistiskt centrum för spioneri, sabotage och terrorism" och avrättades. Mdivanis fru och barn avrättades för övrigt också. Budu Mdivani vägrade erkänna sig skyldig, istället sa han följande till domarna:

"Att bli skjuten är inte tillräckligt straff för min del; jag borde bli sliten i fyra stycken! Det var jag som förde in 11:e armén här; jag förrådde mitt folk och hjälpte Stalin och Beria, dessa degenereerade figurer, att förslava Georgien och att Lenins parti tvingades på knä".

Men även om "Den stora terrorn" 1936-38 rensade ut varje form av politisk opposition kom ändå livsstilen i vissa frågor att blev "friare" i Georgien: redan under Stalins livstid var toleransen gentemot korruption, insmuggling av stöldgods och varor från Väst samt privat företagsamhet, ofta nära förbundna med varandra genom det georgiska kommunistpartiet, öppet accepterade inslag här på ett sätt som var fullständigt otänkbart i andra sovjetrepubliker. Dessa fenomen kom att bli ett dominerande inslag i landet, när Vasil Mdzjavanadze 1953 blev ny förstesekreterare i det georgiska kommunistpartiet.

* Se "Till frågan om nationaliteterna eller om 'autonomisering'" i Lenins [Brev till kongressen m m](#) – Red anm

”Abchaziska folkrådet”

Abchazerna i nordvästra Georgien har varit muslimer och ortodoxa kristna, samt talar ett turkiskt språk. Abchazien hade tillhört Turkiet fram till 1810, men hade fått behålla ett visst självstyre fram till år 1864, då det upphävdes. Detta ledde till ett antal stora abchaziska uppror, vilka resulterade i att stora delar av den abchaziska befolkning fördrevs till det Osmanska riket och ersattes med ryssar. Först år 1908 upphävdes klassificeringen av abchazerna som ett ”fientligt folk”. Många georgier hade också olagligen flyttat till Abchazien och gjorde nu anspråk på området.

I november 1917 upprättades ”Abchaziska folkrådet”, som snart delades i fyra fraktioner. En ville ansluta sig till den nordkaukasiska bergsrepubliken, den abchaziska adeln förespråkade Turkiet, en mensjevnikisk var för Georgien, medan en var bolsjevnikisk. I april 1918 ledde bolsjevnikledaren Nestor Lakoba ett bondeuppror som intog huvudstaden Aqwa (Suchumi). Den abchaziska kommunen existerade i 40 dagar, innan den krossades av de georgiska ockupanterna.

Den ryska revolutionen påverkade också osseterna, som bildade ett ”nationalråd” i juni 1917 i Dzjava, vilket snabbt kom att domineras av bolsjeviker. Den 15 mars 1918 revolterade de ossetiska bönderna mot den transkaukasiska federationen, som Georgien då tillhörde. Motståndet var inledningsvis framgångsrikt och den 19 mars intogs Tschinval (Tschinvali på georgiska), men staden återtog efter tre dagar av det georgiska ”folkgardet” och snart hade upproret slagits ner.

Problemen för osseterna fortsatte dock, även för dem som inte stödde bolsjevikerna. Tschinvali ockuperades på nytt i augusti 1918 av förenade georgiska och tyska styrkor, efter det att den så kallade ”Ossetiska förenade kommittén” vägrat acceptera den georgiska överhögheten. Efter nederlaget i världskriget tvingades dock Tyskland att evakuera sina trupper i slutet av 1918, varefter Storbritannien blev Georgiens nya beskyddare. Osseterna vädjade nu till briter och Ententen om stöd för ett förenat och självständigt Ossetien (Nordossetien var då ockuperat av den kontrarevolutionära, ”vita”, Denikinarmén, som också stöddes av västmakterna). Resultatet blev dock att Tschinval ockuperades på nytt den 12 maj 1919, på order av mensjevnikpartiets centralkommitté och den georgiska regeringen. Allt ossetiskt självstyre utplånades.

Bolsjevikerna kom därmed att få närmast monopol på den politiska aktiviteten bland syd-osseterna. I juli 1919 upprättade man en distriktskommitté i Sydossetien, som kom att bedriva ett effektivt gerillakrig. Den 6 maj 1920 gjorde bolsjevikerna i Sydossetien uppror och utropade en egen socialistisk republik. Dagen efter, den 7 maj 1920, undertecknade Georgien och Sovjetryssland ett vänskapsavtal. Enligt den georgiska regeringen innebar det att Sydossetien villkorslöst erkändes som en del av landet, en tolkning som uppenbarligen inte stöddes av Kreml, som den 17 maj förklarade att ”vi anser att Ossetien ska ha den makt som den föredrar. Georgisk inblandning i Ossetiens affärer måste därför anses vara en oberättigad inblandning i utländska inre affärer.”

Upproret slog dock på nytt ner av den georgiska krigsmakten, vilket Ryssland protesterade emot. Enligt ossetiska källor dog 5 000 människor i striderna och ytterligare 13 000 ska ha dött av svält och umbäranden, 25 000 blev flyktingar i Nordossetien och ytterligare 50 000 blev ”inre” flyktingar. Enligt ossetiska uppgifter så använde sig den georgiska mensjevnikiska krigsmakten av det som numera kallas för etnisk rensning, ”brända jordens taktik”, skrämsektaktik, deportationer och hemliga avrättningar.

”Abchaziska Socialistiska Sovjetrepubliken”

I motsats till etniska huvudbefolkningen fanns det alltså bland abchazerna och sydosseterna avsevärt mycket mera sympati för den sovjetiska invasionen av Georgien år 1921. 9:e (Kuban) Röda Armén gick in i Abchazien och fick där stöd av abchaziska partisaner under ledning av Nestor Lakoba. Den 4 mars 1921 intog de Suchumi, där ”Abchaziska Socialistiska Sovjetrepubliken” utropades. Abchazien egenartade ställning som egen sovjetrepublik, men där man genom avtal överfört vissa befogenheter till Georgien, höll sig kvar till 1931, då man förklarades vara en autonom sovjetrepublik inom Georgien.

Bolsjevikstyret under Lakoba kom allt mera i konflikt med den stalinistiska ledningen. Han motsatte sig bland annat kollektiviseringen av jordbruket och detta genomfördes inte i Abchazien förrän efter det att han blivit mördad år 1936. Mordet organiserades av den georgiska partichefen Lavrenti Beria, sedermera chef för det sovjetiska folkkommisariatet för inrikes affärer NKVD, i själva verket den hemliga polisen.

Lakoba kom att stämpas som en ”folkfiende” och kollektiviseringen genomfördes. Den abchaziska kulturella autonomi upphävdes också i praktiken, genom att skolor och andra institutioner som använde sig av det abchaziska språket förbjöds. Detta förbud höll i sig ända till Stalins och Berias död och det efterföljande ”tövädret”. Samtidigt flyttades nya befolkningsgrupper till Abchazien. Främst gällde det mingreler – en mindre folkgrupp, språkligt närbesläktade med georgierna och den som Beria tillhörde – men även ryssar, greker och armenier.

Efter avrättningen av Beria år 1953 lättade situationen i Abchazien och språket tilläts användas officiellt igen. Men för den delen upphörde inte spänningarna. När georgiskan blev officiellt språk i Georgien 1978 krävde en grupp abchazer att Abchazien skulle ansluta sig till Ryska SFSR. Detta gick man i Kreml naturligtvis inte med på, men den georgiska ledningen kände sig tvingad att satsa kraftfullt i Abchazien, på bland annat ett universitet i Suchumi och fortsatt utveckling av landets turistindustri, vilket gjorde att inte bara Georgien var den sovjetrepublik som var rikast och mest välutvecklad i allmänhet, men också att Abchazien blev den allra mest välmående delen av hela Sovjetunionen.

Sydossetien förenades dock aldrig med Nordossetien och fick bara status som ”autonom region” i den georgiska sovjetrepubliken, men trots detta fanns det betydligt fler osseter på ledande poster i Georgien, än vad som gällde för de andra minoriteterna. Historiskt sett har det snarare varit fråga om nära förbindelser mellan osseter och georgier, än om konflikt. Båda har en bakgrund i ortodox kristendom och båda har Sankt Georg som nationalhelgon. Blandäktenskap har också varit mycket vanliga här, där religion och inte etnisk-kulturell tillhörighet länge varit den viktigaste sociala faktorn. Josef Stalin påstås härstamma ifrån osseter som blivit assimilerade georgier, men historikerna tvistar om hur mycket som ligger i det påståendet.

Det georgiska kommunistpartiet var som sagt svagt även efter 1921 och man mera inriktad på att lugna den etniska georgiska majoritetsbefolkningen, än att utveckla minoriteternas rättigheter. Efter det att Lavrenti Beria blev ledare i Georgien förvärrades läget radikalt, inklusive då att de ossetiska skolorna stängdes 1944 och att allt skriftligt material i området skulle vara på georgiska från år 1951. Mellan 1960-80 fanns också en linje av att förflytta sydosseterna till grannen i norr, varvid landet fylldes med georgier. Ekonomiskt blev området det mest efterblivna i hela Sovjetunionen när det gällde faktorer som antalet arbetsplatser, ekonomisk tillväxt och nivån på den sociala infrastrukturen, eftersom det bestämdes att inga tillverkningsindustrier och -företag fick etableras här, utan enbart lantbruk och utvinning av naturresurser.

Gamsachurdia och Georgiens otacksamma gäster

Tillväxten av nationalistiska krafter i Georgien under Glasnost ledde dock till att den syd-ossetiska Folkfronten fick makten i området år 1989. Detta ledde till att Georgiens nye nationalistiske president Zviad Gamsachurdia förbjöd samtliga regionala partier inför de allmänna valen i september 1990. Därefter i december 1990 upphävde han Sydossetiens autonomi och införde undantagstillstånd för ”*Georgiens otacksamma gäster*”. Det syd-ossetiska parlamentet beslöt då lämna Georgien och förena sig med Nordossetien, vilket ledde till att den georgiska krigsmakten invaderade. Kriget fortsatte under hela 1991 och fram till den 24 juni 1992, då en av Ryssland framförhandlad vapenvila trädde i kraft. I området placerades istället, fram tills nu, en ”fredsbevarande styrka”, bestående av militära enheter ifrån såväl Georgien, Sydossetien, Nordossetien och Ryssland.

Kriget i Sydossetien 1991-92 var ofta väldigt brutalt och Ryssland fick ofta skulden för detta, som anklagades för att vilja gå på offensiven igen. Men i själva verket var brutaliteten ett resultat av det totala kaoset i landet. Den kanadensiske fredsforskaren Greg Hansen, som studerade kriget på nära håll, beskrev det hela som den ultimata anarkin, där de militära enheterna sällan tog några politiska order, sammanblandningen mellan militära och kriminella aktiviteter var allmän, plundring vanligt på grund av inkompetens när det gällde logistik, många var ”frilansande” förband med egna agendor, en osalig blandning av legoknektar såväl som utbildade och odisciplinerade rekryter, systematiska angrepp på civila byggnader och civilbefolkningen, användandet av civilbefolkningen som gisslan eller mänskliga sköldar, systematiska angrepp på tillförseln av livsmedel och mediciner, angrepp på humanitära organisationer som gav hjälp åt ”fel” grupp, systematiskt utplånande av områden som beboddes av personer med samma etniska tillhörighet som fienden, etc. Alltså en uppräkningslista av nästan varje tänkbar krigsförbrytelse på ”primitiv” nivå.

Ryska media beskrev läget i huvudstaden Tschinval 1992 som ”värre än Leningrad 1942”, där det varken fanns mat, värme eller elektricitet och där man använde en skolgård som begravningsplats, eftersom georgiska krypskyttar besköt kyrkogårdarna. Bristen på förnödenheter fortsatte länge efter vapenvilan, bland annat därför att Georgien hade skurit av försörjningen av elektricitet till landet, vilket först löstes genom att en kabel drogs från Nordossetien.

Den allt mer galne presidenten Gamsachurdia störtades genom en blodig kupp 1992 och istället blev den tidigare sovjetiske utrikesministern Eduard Sjevardnadze ny president. Polisgeneralen Sjevardnadze gjorde som medlem i det sovjetiska kommunistpartiet karriär genom en energisk utrensning av det gamla genomkorruperade styret i Georgien under den tidigare förstesekreteraren Mdzjavanadze och hans hustru ”Drottning Tamara”.

Nu som president i Georgien kom dock Sjevardnadze att framstå som svag och eftergiven gentemot den korrupcion och brottslighet som återigen kom att blomstra våldsamt och som gjorde att landet stämpla som världens 139:e mest korruperade stat (av 146); korrupcion som till stor del gynnade hans släktingar och nära medarbetare, trots att Eduard Sjevardnadze själv aldrig verkar att ha dragit otillbörlig nytta av sin position.

”Rosenrevolutionen”

Sedan Micheil Saakasjvili kom till makten genom ”rosenrevolutionen” år 2003 – ”ett mäktigt ögonblick i modern historia, som har inspirerat andra att söka friheten”, enligt ett svulstigt uttalande ifrån Vita huset – har han varit föremål för närmast personkult bland högerregimer i Väst. Det finns dock en rad faktorer, som Väst under kriget mellan Ryssland och Georgien gjort till väl förborgade hemligheter och som endast med möda tillåtits komma upp till ytan.

De första hemligheten är ju att den extremt västvänliga politik som Saakasjvili nu för, egentligen bara är en förlängning av Sjevardnadzes. Det var Sjevardnadze som först ville att Georgien skulle gå med i EU och NATO, det var Sjevardnadze som tog hem garantierna för att den mäktiga oljepipelinan mellan Azerbajdzjan och Turkiet gick över Georgien. Amerikanska militärer utbildar och övar den georgiska krigsmakten, men detta började den redan med i februari 2002, som en del i ”kampen mot terrorismen”.

Saakasvili kom inte till makten för att ”försvara demokratin”, utan därför att Väst och i synnerhet då USA var extremt trötta på att pumpa in enorma summor i Georgien, pengar som bara försvann in i det svarta hål som fanns runt Sjevardnadze och som, när han störtades, innebar att 70 (sjuttio!) procent av den georgiska ekonomin kontrollerades av hans släktingar och vänner.

Den andra stora hemligheten var att Saakasvilis revolution var baserat på ytterligare ett stort misslyckande, nämligen den georgiska regeringens oförmåga att återfå full kontroll och suveränitet över hela sitt territorium, vilket är ett huvudkrav för att kunna bli medlem i NATO. Rensa upp i korruptionsträsket och neutralisera konflikterna i utbrytarområdena, det var vad Väst förväntade sig av Saakasvili. När så den amerikanska ambassaden i Tbilisi började att organisera ”rosenrevolutionen” och Saakasvilis maktövertagande, så var det bara för Sjevardnadze att pensionera sig...

Den första stora konflikt som Saakasvili stod inför, efter det att han blev president i januari 2004, hörde nära ihop med dessa båda faktorer. Det finns ett tredje autonomt område i Georgien, Adzjarien eller Adzjara. Språkligt är man kartvelier (georgier) men det upprättades som en autonom sovjetrepublik år 1921 eftersom befolkningen huvudsakligen var muslimer, ett arv från tiden när man tillhörde det osmanska riket. Rätten till autonomi för muslimerna skrevs också in i ”Karsavtalet” mellan Turkiet och Sovjet 1921.

Adzjara styrdes sedan 1991 av regeringschefen Aslan Abasjidze som om det var hans privata furstendöme, vilket ju var föga förvånande, efter som han tillhör en lokal furstlig dynasti, som styrt området ända sedan 1453! Han tog inte order från någon och Sjevardnadze tvingades motvilligt se mellan fingrarna med hans aktiviteter, i vilket valfusk, arresteringar av oppositionella, mutor och kriminalitet var stående inslag. Adzjara blev i realiteten en stor ekonomisk frizon, men där tull- och skatteinkomsterna aldrig gick vidare till Tbilisi.

Trots att Abasjidze byggt upp en stor privatarmé lyckades Saakasvili nu framgångsrikt sätta sådan press på honom, att Abasjidze tvingades gå i exil i maj 2004, varvid Adzjara för första gången på 15 år blev en fungerande del av Georgien. Denna andra oblodiga revolution var ju naturligtvis på nytt en gigantisk framgång för den unge presidenten. Problemet var ju, att de båda utbrytarna Abchazien och Sydossetien inte alls liknade det genomkorruperade Adzjara.

Den tredje hemligheten

Hemlighet nummer tre är ju att Saakasvili försökt göra Georgien till en militär makt att räkna med och då inte bara i Kaukasus, men också internationellt. Georgiska trupper har varit stationerade i Irak, Afghanistan och Kosovo. Fram tills kriget hade man, näst USA och Storbritannien, den största utländska militära kontingenten i Irak, om än styrkan på 2 000 man förblev marginell gentemot den amerikanska. Men man skötte bland annat om bevakningen av det irakiska parlamentet och andra viktiga delar inom Gröna zonen, samt gränsbevakningen gentemot Iran.

Men uppvisningen utomlands har ju mest varit en del i försöken att komma med i EU och NATO. När de amerikanska ”Gröna baskrarna” kom för att öva de georgiska soldaterna i att

bekämpa påstådda anhängare till al-Qaida, som hade sin bas i Pankisidalen i gränstrakterna mot Tjetjenien, kommenterade Baltimore Sun det så här:

”Georgien bryr sig inte om Pankisi – den bryr sig om sina egna utbrytare på den andra sidan av sitt land. Det är högst otroligt att Washington också bryr sig om Pankisi – USA:s intressen i Georgien börjar och slutar med den pipeline som kommer att transportera olja från Kaspiska havet västerut till den utvecklade världen.”

En del i dessa förborgade hemligheter var ju att 600 georgiska soldater och 1 000 amerikanska marinkårs- och andra soldater genomförde en gemensam militärövning – ”Omedelbart svar 2008” – som tog slut endast några få dagarna innan georgisk trupp anföll Tschinval! Saakasvili besökte själv militärbasen Vaziani och öste beröm över manövern, som enligt honom visade på att Georgien hade den bergiga Kaukasusregionens ”*bäst tränade och utrustade armé*”, ett uttalande som sedan publicerades i bland annat Marine Corps Time.

Den georgiska krigsmaktens totala nederlag och efterföljande djupa demoralisering är ju därmed också ett jättestort nederlag för USA. När dessutom den georgiska bataljonen nu är hemtagen ifrån Irak, så återstår det heller inte någon direkt legitim orsak för de cirka 130 amerikanska instruktörer som varit stationerade i Georgien, att stanna kvar där.

Klent resultat för Saakasvili

Innan det storskaliga kriget bröt ut hade dock Saakasvili försökt använda morötter mot separatisterna, men dock med synnerligen klent resultat. I juli 2006 gick styrkor från inrikesministeriet in den oroliga Kodoridalen för att avväpna en lokal milisledare. Den georgiska regeringen installerade nu i Tjchalta en abchazisk motregering (”Autonoma demokratiska abchaziska regeringen”) under Malchaz Abisjbaja. Hörs imponerande och storslaget, men i själva verket handlade det bara om ett område med cirka 2 000 invånare, huvudsakligen mingreler, och en by. Hela området har dock nu återerövrats av de abchaziska separatisterna.

På samma sätt utnämndes Dmitrij Sanakojev i maj 2007 till ledare för en sydossetisk motregering i Kurta (”Sydossetiens provisoriska administrativa enhet”). Också en imponerande titel på vad som i själva verket var fyra georgiska byar runt Tschinval. Han hade tidigare deltagit aktivt i striderna mot Georgien, haft sydossetiska ministerposter och georgierna skydde honom tidigare som pesten, men starka ryktena påstår att han hade enorma spelskulder – som nu Georgien betalade...

Sanakojev lyckades dock få betydligt bättre internationellt utrymme. Han fick först lov att tala inför det georgiska parlamentet, vilket resulterade i enorma lovord ifrån Vita huset. Han fick sedan delta i Bryssel i en av EU och Georgien sammansatt parlamentarisk kommitté, där han förespråkade en variant av självstyre á la Sydtyrolen för Sydossetien i det förenade Georgien, ”*där liberal demokrati byggs*”. Sanakojev menade också att EU spelade en nyckelroll när det gällde lösning av konflikten i Georgien. Ännu så sent som den 22 juli i fjor lyckades han samla ihop en konferens i Kurta, för att få stöd för sin politik.

Den politiken ledde till att den georgiska regeringen pumpade in en del miljoner i Kurta och Cheita, byar i Sydossetien som huvudsakligen beboddes av georgier och som förblivit under Tbilisis styre. I Kurta byggdes det ett högt kontorspalats åt Sanakojevs regering, det byggdes diskotek och biograf, det var också tal om en sportanläggning och parkeringshus.

Nya, fullt utrustade och möblerade, lägenheter byggdes åt sydosseter som var beredda att flytta hit. Dessutom var dessa flerfamiljshus utrustade med kockar, hemhjälp och väktare, som ständigt stod till förfogande. De som flyttades hit garanterades arbete inom den ”administrativa enheten”. I själva verket fanns dessa arbeten bara på papperet, ett svepskäl för att ge dem lön. Lägenhetsinnehavarna fick dock inte intervjuas utav massmedia utan närvaro

av väktare, vilket gjorde att även georgierna misstänkte att de som flyttade dit hade ett ”smutsigt” förflutet.

Uppenbarligen upplevde Saakasvili att politiken med morötter misslyckades eller gick för långsamt, eller så trodde han att Väst skulle bli mera imponerade av en maktuppvisning, vilket ledde till helomvändningen och en satsning på fullskaligt krig. Det verkade inte som att de abchaziska och sydossetiska motregeringar har någon som helst verksamhet. De har för visso båda kvar sina hemsidor på internet, men för utom lite information på georgiska är länkarna oftast döda eller utan egentligt innehåll...

Nära samarbete med Israel

Den fjärde väl fördolda hemligheten var det nära samarbete som hade upprättats mellan Georgien och Israel, ett samarbete som nu Israel verkar vilja begrava innan det ens officiellt har dödförklarats. Den israeliska regeringen inställning just nu gränsar till fullständig panik och man försöker nu få det till att det aldrig fanns någon allians, utan att Israel sålde bara lite vapen dit på strikt affärsmässiga grunder, precis som man gör i alla andra länder. Men så lätt får man inte förfälska historien.

Saakasjvili har själv besökt Israel vid flera tillfällen, bland för att bli hedersdoktor vid Haifa universitet, vara gästtalare vid en konferens om globaliseringen av energin, eller för att inviga ett monument över den georgiska nationalpoeten Sjota Rustaveli, som är begravd i Jerusalem. Personkulten i Israel runt Saakasvili tog sig till sist sådana extrema proportioner, att han av Brenda Schaffer, chef för ”Vetenskapliga centrumet för energiproblem”, betecknades som ”2000-talets svar på Nelson Mandela”!

Men det hela rörde sig inte bara om diskussioner med vetenskapsmän och israeliska toppolitiker, det var väldigt mycket verkstad också. Den israeliske infrastrukturministern Binyamin Ben-Eliezer framförde en förhoppning om att Israel kunde bli involverat i pipelinen mellan Baku-Tbilisi-Ceyhan, förmodligen då genom att exportera oljan vidare med tankfartyg.

Men framför allt gällde det militära frågor. Enligt den israeliska underättelsekällan ”DEBKA file”, gav den georgiske presidenten Saakasjvili under 2007

”i uppdrag åt flera privata israeliska säkerhetsfirmor att sända åtskilliga hundra militära rådgivare, uppskattningsvis upp till 1 000, för att öva de georgiska väpnade styrkorna i lednings-, luft-, sjö-, pansar- och artilleristridstaktik. De gav också den centrala ledningen instruktioner i militär underrättelse- och säkerhetsverksamhet. Tbilisi köpte också vapen, underrättelsetjänster och elektroniska krigföringssystem från Israel. Dessa rådgivare var utan tvekan djupt involverade i den georgiska regeringens förberedelser på att erövra den sydossetiska huvudstaden på fredagen [8 augusti]” .

Det bör här framhållas att dessa säkerhetsbolag är allt annat än svenska väktarfirmer, utan de ägs och leds av en rad före detta israeliska militärer och ministrar, som Tel Avivs tidigare borgmästare Roni Milo eller generalerna Yisrael Zvi och Gal Hirsch. På den georgiska julklappslistan, kostnad 200-300 miljoner dollar, fanns sådan saker som miljoner antal ammunition, förlösa flygplan, mörkerutrustning, granater, raketer och annat. Su-25-attackplanen uppgraderades också. Det mest känsliga var dock försäljningen av det mobila raketsystemet Lynx, som kan beskjuta sina mål på ända upp till 20 kilometer. Det är dock okänt om det användes vid beskjutningen av Tschinval.

Det har aldrig känt att Israel framfört något önskemål om få använda Vaziani eller andra militärbaser i Georgien, men med tanke på att det konstant talas om tänkbara israeliska flygangrepp på Iran, främst mot deras nukleära anläggningar, så skulle ett flyganfall ifrån Georgien innebära en oerhört mycket kortare och säkrare flygsträcka, än om man skulle slå

till ifrån Israel och sedan flyga långt över fientliga arabländer. Men det får förbli fria spekulationer ifrån undertecknad.

Under kriget agerade presidenten Saakasjvili, försvarsministern Davit Kezerashvili – som också har israeliskt medborgarskap! – samt den hebreisktalande reintegrationsministern Temur Jakobasjvili som det snarare var NÄR än OM Israel skulle komma till undsättning, något som israelerna nu menar var georgiska missförstånd och felaktiga tolkningar av verkligheten.

Kopia av "Bagdad Bob"

Jakobasjvili kom i krigets inledning dessutom att framstå som bli en kopia av Saddam Husseins ökände informationsminister Mohammed Said al-Sahaf ["Bagdad Bob"]. *"Israel ska var stolt över sin militär, för den har övat georgiska soldater"*, förklarade han den 9 augusti. Tack vare den utomordentliga utbildning som de fått av israelerna, hade en liten grupp georgiska soldater lyckats utplåna en hel rysk division:

"Vi dödade 60 ryska soldater enbart igår. Ryssarna har förlorat mer än 50 tanks och vi har skjutit ner 11 av deras stridsflyg. De har drabbats av enorma numerära förluster när det gäller manskap", fortsatte Jakobasjvili.

Kanske inte helt förvånade, att den israeliska regeringen valde att hålla en låg profil efter detta...

Något försvar för invasionen i Sydossetien verkar det som om Saakasjvili aldrig producerade. När nederlaget väl började stå klart skrev han en artikel i Wall Street Journal, där han i sedvanlig bombastisk stil hävdade: "Inget land i det forna Sovjetunionen har gjort större framsteg när det gäller konsolideringen av demokratin, utplåningen av korruptionen och uppbyggandet av en självständig utrikespolitik än Georgien. Det är precis detta som Ryssland försöker krossa. Den här konflikten är därför om våra gemensamma transatlantiska värderingar av frihet och demokrati."

Sanningen är ju som bekant det första offret i varje krig, men på något sätt lyckades den ofta repa sig och komma igen. Den 21 augusti publicerade Financial Times en intervju med Georgiens vice försvarsminister Natu Kutelia, där han inte bara erkände att det var Georgien som startade kriget, utan man hade gjort det utan förberedelser inför motstånd och motattacker. Luft- och pansarvärn var någonting som "vi beklagligtvis prioriterade lågt", enligt ministern. *"Vi förberedde oss inte på en sådan typ av händelser"*. Framför allt trodde man inte alls att den ryska stridmakten skulle reagera på det här sättet. Det finns rapporter om att georgiska soldater i Tschinval slängde sina vapen och flydde i full panik, när det ryska motanfallet startade. Kutelias förklaring gör dessa ögonvittnesskildringar högst trovärdiga och förståelig.

Det har talats mycket "det andra kalla kriget". Det finns dock åtskilliga som verkar ogilla en sådan utveckling. Det finns starka krafter som vill få till stånd ett toppmöte mellan Bush och Putin. Den amerikanske ambassadören i Moskva, John Beyrle, agerar helt i linje med detta. I en intervju i den ryska tidningen Kommersant förklarade han att det ryska motanfallet var helt legitimt, eftersom georgisk trupp även anföll ryska fredsbevarande styrkor. Men inte nog med detta, som en modern Pontius Pilatus tvådde han sina händer när det gällde Saakasjvilis agerande:

"Vi ville inte se en återgång till våld och styrka och vi gjorde detta mycket, mycket tydligt och klart. Det faktum är att vi försökte övertyga den georgiska sidan att inte ta det här steget är ju ett klart bevis för att vi inte ville att det här skulle ske", förklarade ambassadör Beyrle.

Vidare förklarade han att Washington är för att Ryssland blir medlem WTO, en tydlig avvikelse ifrån hoten om att isolera Ryssland internationellt. Dock framhöll han att ”civila anläggningar har förstörts och vissa ryska politiker har krävt att den demokratiskt valda regeringen i Georgien ska bytas ut. Här har Ryssland gått för långt”, enligt Beyrle. Alltså en minst sagt hovsam hållning.

Ansökt om medlemskap

Presidenterna i Abchazien och Sydossetien, Sergej Bagapsj respektive Eduard Kokoity, har ansökt om medlemskap i den ryska federationen och enligt uppgift kommer detta att beviljas den 25 augusti. Båda presidenterna har precis samma bakgrund, före detta medlemmar i det gamla sovjetiska kommunistpartiets ungdomsförbund Komsomol, som sedermera omskolade sig till privatkapitalistiska affärsmän.

En amerikansk journalist som besökte Sydossetien i maj beskrev landet som den sista resten av det gamla Sovjetunionen, med oändligt mycket enfaldig och omständlig byråkrati, samt en enorm massa poliser överallt och vars enda arbetsuppgifter verkade bestå i att kontrollera hans pass och visum varje gång han försökte göra någonting, till och med fotografera träd. Det finns alltså ingen anledning att göra sig några politiska illusioner om styret i de här båda länderna.

Men det råder inget tvivel om att abchazerna och osseterna genuint stöder separatisterna. I Abchazien genomfördes det för några år sedan en folkomröstning, där 99 procent röstade för självständighet och valdeltagandet var 95 procent. Situationen är den samma i Sydossetien.

I torsdags (21 augusti 2008) genomfördes det en demonstration i Suchumi för självständighet från Georgien, där 47 000 personer deltog. Det är också planerat för en liknande demonstration i Tschinval, fast det är helt uppenbart svårare att genomföra den i den utbombade staden.

Förlorade för Georgien

Oavsett om nu Abchazien och Sydossetien ansluts till Ryssland eller ej, så är de nu förlorade för gott för Georgien. Det finns tydliga signaler från vissa kretsar inom den härskande klassen i USA som inte vill ha ett nytt kallt krig med Ryssland, i synnerhet om olje- och gasexporten från Azerbajdzjan till Väst ändå garanteras. Den amerikanska krigsmakten känner sig knappast manad att återvända till Georgien efter det förödmjukande nederlaget och den israeliska regeringen låtsas numera inte om den tidigare uppbackningen av Saakasjvili.

Det finns en video som blivit mycket populär på YouTube och i Ryssland, en där Saakasjvili ska intervjuas av BBC, men där han istället plötsligt stoppar slipsen i munnen och börjar tugga på den. Naturligtvis ett utslag av stress och psykisk påfrestning. Men kanske detta är ett tecken på något mera, att kulturen och uppbackningen i Väst av Saakasjvili går mot sitt slut. Anklagelserna mot den berömde ”demokratiförespråkarens och korruptionsbekämparens” allt mera auktoritära och nepotistiska styre – han har placerat släktingar på höga poster inom det bolag som sköter om pipelinerna – har tilltagit allt mera. Och i Väst har man inget behov av en figur, som fullständigt förödmjukat Väst genom ett inkompetent fört krig.

Kanske dags för den amerikanska ambassaden i Tbilisi att starta en ny ”rosenrevolution”?

John Andersson,

24 augusti 2008